

Asia: VN/34869/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävstä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Siirtolaisuusinstituutisäätiö sr on vuonna 1974 perustettu muuttoliikkeiden tutkimus- ja dokumentaatiolaitos. Instituutin toimialaan kuuluvat kansainväliset ja maan sisäiset muuttoliikkeet sekä niiden seurauksiin lukeutuvat ilmiöt.

Siirtolaisuusinstituutti lausuu pyynnöstä kunnioittavasti seuraavaa:

Siirtolaisuusinstituutti on lausunut hallituksen esityksestä edellisellä lausuntokierroksella 25.7.2024. Pidämme yhä siinä mainittuja huolenaiheita aiheellisina perusteluina. Useat lausunnonantajat eivät olleet lakiehdotuksen kannalla tai antoivat kriittisen lausunnon lakiehdotuksesta. Tavoitteiden saavuttaminen esitetyllä keinolla nähtiin epävarmaksi eikä esityksellä nähty olevan vaikutusta terveydenhuollon kantokykyyn.

Haluamme korostaa erityisesti seuraavaa: Oikeuden terveydenhuoltoon tulisi perustua hoidon tarpeeseen, eikä sitä näin ollen tulisi liittää ulkomaalaislainsäädäntöön. Perustuslain (19§, 1 mom) mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Hallituksen esityksessä esitetään aiheellisesti huolta siitä, että ”Lakiehdotus voisi heikentää muun muassa Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattuja oikeuksia, erityisesti taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (SopS 6/1976, TSS-sopimus) turvattua oikeutta terveyteen ilman syrjintää.”

Paperittomuuden taustasyyt ovat moninaisia, ja paperittomuuden kasvun viime vuosina on todettu olevan kytköksissä turvapaikkapolitiikan tiukennuksiin sekä Maahanmuuttoviraston käytänteisiin vuodesta 2015 lähtien (Ahonen & Kallius, 2019). Ei ole perusteltua nähdä terveystaloudellista kannusteena jäädä Suomeen taikka vetovoimatekijänä tulla Suomeen, eikä esitysluonnoksessa ole esitetty tämän tueksi näyttöä. Ns. paperittomuus on paljon monisyisempi kysymys kuin hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää. Lisäksi paperittomuuteen vaikuttavat rakenteelliset tekijät, kuten somalialaisten kohdalla se, ettei Somalian passia hyväksytä henkilökohtaisuudistuksena, joka tarvitaan esimerkiksi työ- tai opiskeluperusteiseen oleskelulupaun.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että paperittomalla henkilöllä olisi oikeus välttämättömään kiireettömään hoitoon yksilöllisen lääketieteellisen arvion perusteella. Vaikka tämä on parannus edelliseltä lausuntokierrokselta, sen tulkinta saattaa asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, kuka arvion suorittaa. Sairauksien tunnistaminen ja hoitaminen varhaisessa vaiheessa voi säästää niin inhimilliseltä kärsimykseltä kuin sairauksien etenemiseltä kiireellisiksi. Oikea-aikaisen hoidon antamatta jättäminen voi myös rasittaa terveydenhuollon kantokykyä enemmän kuin oikea-aikaisen hoidon antaminen.

Lähteet:

Ahonen, Talvikki & Kallius, Annastiina. 2019. Paperittomuuden tuotanto ja hallinta Suomessa vuosina 2015-2017. Teoksessa Lyytinen, Eveliina (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa, 89-112. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Pellander Saara
Siirtolaisuusinstituuttisäätiö

Kanervo Katri
Siirtolaisuusinstituutti - Erikoistutkija Pekka Kettunen, erikoistutkija Linda Bäckman, tutkimusjohtaja Marja Tiilikainen